

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

lentacv-||la noui testamenti Cardi.||nalis sancti Xisti.||

Cajetan, Thomas

Colonie, 1526

VD16 V 1243

In quinto. Quinq[ue] tractantur sententie.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34421

Ientaculi quinti questio prima.

Incipit quintum ientaculum
in quo quinque tractantur questiones.

Currit quinto tractande quinque
quod apud euangelium sine.
¶ Prima habetur Matth. xv. munus
quodcumque ex me est, tibi proderit.
¶ Secunda habetur ibidem, omne quod
in os intrat, in secessum emittitur.
¶ Tertia habetur Luce. xvi. qui fidelis est in mini-
mo, et in maiori fidelis est, et qui iniquus est in mo-
dico, iniquus est et in maiori.
¶ Quarta habetur ibidem, si Moysen et prophe-
tas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit
credent.
¶ Quinta habetur Ioan. i. quotquot autem receperunt
eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.

Circa scribarum et phariseorum sententiam,
qua sub specie religionis tolle-
bunt pietatem, ambiguitas occurrit quod si-
gnificat traditio hec: qui dixerit patri vel matri, mu-
nus quodcumque ex me est, tibi proderit. Nam a-
liquod horum trium videtur significare. Aut quod ab-
solute religio qua aliquid offertur deo, preferenda
est pietati qua honoramus parentes. Et in hoc
sensu traditio ista irreprehensibilis esset: quoniam
sanctam contineret doctrinam, cuius oppositum do-
minus testatur.

¶ Aut quod in articulo necessitatis iam constitutis

Tentaculū quartū de beatitudinib. Ixiij

parentibus, filij religionis pretextu vacarent mun-
neribus offerendis deo, omittendo pietatis officia
debita parentibus. Et iuxta hunc sensum traditio
hec, iniquam contineret doctrinam, vt patet. Sed
ex euangelico textu non videtur haberi hic sensus;
quoniam nulla fit ibi mentio de necessitatis arti-
culo in quo cōstituti presupponantur parentes: nō
enim dicitur: si dixerit homo patri vel matri in ne-
cessitate constitutis; sed absolute si dixerit patri vel
matri.

¶ Aut q̄ deo iam licite dicata voto a filijs, pro-
pter superuentem articulum necessitatis paren-
tum non essent in subsidium seu usum parentū con-
uertenda. Et iuxta hunc sensum vsq; in hodiernū
diem approbatur traditio ista a multis docto:ib;
sacris.

¶ Et emergit hinc literalis questio: an de munere
dicando deo an de munere per votū dicato deo sit
sermo quum dicitur, munus quodcunq; ex me, &c.
Magni siquidem refert vtro modo intelligatur: nā
si de munere iam dicato deo per votum est sermo,
traditio phariseorum diuinam videtur habere tra-
ditionem pro fundamento. Si autem de offerendo
mūere est sermo, simplex religio in questionē venit.

Ad euidentiam Sententie huius scien-
dum est, dupliciter ex-
poni posse traditionē scribarū & phariseorū. Primo
vt vba illa mun⁹ quodcunq; &c. intelligant̄ vt excu-
santia, secūdo vt intelligant̄ tanq̄ obligantia

¶ Et si quidē sumant̄ vt excusantia, traditio ista cō-
sistit in duobus documentis. Primum est q̄ filij va-
carēt diuinis oblationibus nō curādo de subuētiōe

Ientaculi quinti questio prima

parentum. Secunquam est q̄ filij exultarent secum
parentibus de huiusmodi commissione ⁊ omissione
ne his verbis, in unum quodcunq; ex me est tibi p̄
derit, hoc est, non credatis me postponere curā ves
stri: quoniam offerendo deo, curam vestri habeo:
quoniam quod offero deo vobis proderit.

Si vero verba hec vt obligantia intelligantur
sensus pharisaice traditionis est q̄ si filius dixisset
parentibus, totū quod est ex me offerre deo, ex tunc
obligatus erat filius ad diuina deo ita vt non lice
ret ei quicq; facere pro parentibus. Et hunc sensus
magis sonat textus euangelicus: quoniam Marc.
vij. postq̄ dictum est: si dixerit homo patri aut ma
tri corban quod est donum quodcunq; ex me tibi
profuerit: subiungitur, ⁊ vltra non dimittis eū quic
quam facere patri aut matri, vbi apparet q̄ postq̄
filius dixerat illa verba patri aut matri, vetabatur
filius facere quicq; patri aut matri: ac per hoc ob
ligationē incurrerat ex verbis dictis patri aut m̄ri.

Et iuxta hunc sensum collige quinque. Primo
obligationem filij ad diuina, que ex allatis Marci
verbis habetur. Secundo auctoritatem qua habe
batur ista obligatio, ⁊ hec erat traditio scribarum
⁊ phariseorum: vt in litera patet. Tertio modum
quo contrahabatur hec obligatio. Et ex textu ha
betur q̄ ex hoc ipso q̄ filius dicebat hec verba pa
tri, consurgebat in filio hec obligatio: sic docentib;
scribis ⁊ phariseis, si dixerit homo patri aut matri
⁊ c. Quarto efficaciam huius obligationis, q̄ erat
a deo efficax vt redundaret in impietatem erga pa
rentes. Et hoc expresse dominus dicit. Quinto ma
teriam obligationis. Et hec erat totum quod erat

Ientaculi quinti questio prima. Ixv

ex filio. Et hoc inuincit textus dicens, et ultra non finit eum facere quicquam patri aut matri, unde videtur quod ista obligatio erat quodammodo mancipatio filii ad diuinum obsequium. et tamen arcte exigebatur a scribis et phariseis ut non permitteretur filius facere quicquam patri aut matri.

Ubi patet multipliciter errasse scribas et phariseos. Primo quod ubi nulla erat obligatio obligationem inducebant, non enim ex verbis ad patrem aut matrem oriuntur mancipatio ad diuinum, sed ex voto quod fit non homini sed deo. Secundo in extendendo homini obligationem ad negandum omne obsequium patri: quum tamen nulla sit tanta mancipatio etiam profitentium tria vota religionis, quae non permittat multa facere patri aut matri.

Ad quesita Antem retrogrado ordine respiciendo dicitur, quod non est hic sermo de munere dicato pro votum, tum quia nulla fit in textu mentio de voto, tum quia materia non exigit ut admisceatur obligatio votina huic textui: quia de traditione humana et non de voto quod spectat ad traditionem diuinam loquitur, tum quia expresse Marcus euangelista interpretatur corban hoc est donum: constat enim quod donum est datio liberalis, ac per hoc non ex necessitate votina offerendum. Est ergo sermo de munere dicato deo: siue illud munus intelligatur consistere in rebus exterioribus, iuxta primam expositionem siue intelligatur consistere in toto quod poterat filius, iuxta secundam expositionem.

Ad primo vero quesita respondetur, quod sensus traditionis huius nullus illorum trium est determinatus: sed doctrina phariseorum et scribarum consistebat in hoc quod religio satisfacienda est ut propter eam non

Ientaculi quinti questio secūda

sit curādū qđ filius debeat patri aut matri, neq; sit curandū de distinctiōe an pater egeat aut nō egeat. Et hoc testantē verba dñi, primo dicēdo qđ traditio ista p̄trariatur p̄cepto de honore parentū, qđ nihil aliud est dicere quā qđ nō curat de debitis pietatis officijs erga parentes, siue debeat ex articulo necessitatis siue quōlibet aliter. Secundo dicendo, ⁊ vltra nō dimittitis eū quicq; facere patri suo aut matri. Hinc em̄ manifeste apparet qđ religionē a deo exigebant vt pietas erga parētes ob religionē tolleretur: quod p̄stat esse iniquissimū. Hec de prima questione.

Circa Secundam dubitationē de verbo dñi, om̄e quod in os intrat in secessum emittitur, p̄physicorum obiectio occurrit, falsam esse hanc sententiā sic dicētium: quomā aliqd alimēti quod p̄ os sumimus p̄uertitur in substantiā sumentū: ac p̄ hoc nō totum quod p̄ os intrat in secessum emittitur.

Ad hoc dicit, qđ licet multipliciter glosari possit v̄bū dñi scriptū apud Mat. qđ tamē Marcus euangelista suppleuit quod Mat. tacuit de verbis dñi ideo expositiones omnes superflue apparent infra sensum literalem manendo. Marcus enim cap. vii. afferendo hanc domini sententiā dicit, omne extrinsecus introiens in hominē nō potest eum corrumpere: qđ nō intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, ⁊ in secessum exit purgans omnes escas.

Obi manifeste patet dñm nō dixisse omne intrans in os exire in secessum: sed dixisse omne intrans in os exire in secessum purgās oēs escas: hoc est exire in secessum secūdū partes purgatiuas escarū, ac p̄

Ientaculi quinti questio tertia. Ixvi.

pterea nullā esse ambiguitatē in domini sentētia patet si integra referatur: sed q̄stioi locus est vbi non integra sentētia affertur, vt a Mattheo recitatur. Nec de secunda:

Circa Tertiam questionē (de verbis domini, qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui iniquus est in modico & in maiori iniquus est) ambiguitas occurrit quo ad primam sententiam. Tum ex experientia: quia multi fideles inueniuntur in rebus paruis, qui tamē in rebus magnis seu maximis fidē violāt: regnādi nā q̄ gratia iniurandū etiam violant q̄ militarē semper fidem seruauerunt, & sic de similibus. Tum ex ratione: quia maius attractinum maiorem ingerit tentationē: ac per hoc qui non superatus est a paruo attractino, superatur deinde a magno attractino vt fidem violet, vnde non est secundū rationem consequens, vt qui fidem seruat in minimo fidem seruet in magno.

¶ Similiter quo ad secundam sententiam experientia testatur quod multi peccant in paruis qui tamen non peccarent in magnis: multi enim sunt peccantes venialiter & mentientes officiose, qui non peccarent mortaliter qui non mētirentur perniciosose. Habet quoque ratio vt sicut non omnis infirmitas corporalis ducit ad mortem, ita non omnis lapsus spiritalis ducat ad mortē anime: ac per hoc nō est consequens, vt q̄ iniquus est in modico, iniquus etiā sit in magno.

Ad horum Euidētia recolēdū est, dupliciter ad aliqd apandū nos posse parari, vel scdm rōnem habitualis virtutis seu vitij

¶ **Ientaculi quinti questio tertia.**

respicientis illud opus: vel quolibet cōtingat. Verbigratia ad operādū quod iustū est, pote t homo se habere vel secundū habitū iustitie, hoc est secundū quod inclinat virtus iustitie habituata, vel quolibet aliter: puta ex aliqua passiōe aut ex aliqua amicitia vel odio &c. Sicut etiā in artificialibus edificator potest se habere ad pstruendā domū vel secundū artē edificandi, vel quolibet aliter edificādo potest vult. Quū autē fides de qua saluator loquitur virtus quedā sit qua fiunt dicta, dupliciter de homine fideli loq̄ possumus. Primo p se & formaliter: hoc est quatenus fidelis & quatenus ex fide opat̄. Et sic pculdubio q̄ fidelis est in paruo, fidelis est i magno aut maximo: quoniā virtutis obiectū quū nō sit minimum quid, sed magnum aliquid ac difficile, virtus illa que ad minima se extendit, multo magis ad magnum tēdit tanquā ad propriū obiectum. Si vero loquamur de homine fideli per accidens (hoc est secundū cōiuncta aut aduenticia accidentia) sic nulla est certa regula nisi quod faciet prout volet. Et ex hoc capite contingit vt multi fideles sint in paruis qui fideles non sunt in magnis: non enim hoc prouenit ex defectu fidei, sed ex defectu non vtentis fide, nam quantum est ex parte fidei, qui ex fide bene se habet in paruis, multo magis ex eadem bene se haberet in magnis: sed tales in magnis ideo infideles inueniuntur quia aliunde mouentur quā ex fide, nulla em̄ virtus adeo firmat animū hominis ad seipam, quin relinquat libertatē non vtendi ipsa. Et per hoc patet responsio ad primam obiectionem.

¶ **Ad secundā vero dicitur, quod virtus quū sit ha**

Tentaculi quiuti questio tertia. Ixviij.

bitus de difficili mobilis et circa difficile, aut non est si a magno sui generis attractio vincitur, aut si est superat sui generis quecumque impedimenta: non enim temperantia superatur a superfluis delectationibus tactus, sed omnes eas moderando domuit.

De attractio ergo tetante hominem ad perfidiam, dupliciter loqui possumus: scilicet per se vel per accidens, nam si loquimur de attractio spectate per se ad genus fidei, non est ratio maior corrumpendi fidem in maiori attractio quam in minori: quin potius facilius est delinquere fidelē circa minima quam circa magna: quoniam circa magna tanquam circa propriū obiectum magis vigilat virtus. Si vero de attractio extraneo sermo est, nihil officit proposito: quoniam sermo domini per se et formalis est.

Et per hoc facile patere potest quid dicendum sit ad obiecta contra secundam sententiam. Nam proportionaliter dicendum est de vitio iniquitatis sicut dictum est de fidei virtute: est enim sermo domini de iniquitate per se et formaliter. Et intendit quod si quis ex iniquitate male se habet in modico, ex eadem iniquitate male quoque se haberet in magno si magna materia presentaret: quoniam iniquitatis obiectum non est paruum quid (quod modicum pro nihilo reputetur) sed magnum aliquid: ac per hoc si iniquitas est tanta ut etiam ad minima deiciat animum, multo magis ad magna flectet tanquam ad propriam materiam. Unde et proverbialiter dicitur, cani lingenti cinerem ne credas farinam.

Obiecta autem in oppositum similiter solvuntur: quod scilicet militat secundum ea que sunt per accidens. Ex fragilitate si quidem humana et non ex iniquitate peccat venialiter que non

Ientaculi quinti questio quarta.

peccarent mortaliter: et similiter non ex mentiendi consummato vitio mentiuntur iocose aut officiose quod non mentiretur pnciose, sed ex alijs accidētibus. **N**on obstat quoque adducta similitudinis ratio de infirmitate: quoniam non dicit dominus omnē infirmitatem ducere ad mortem, sed quod tam virtus quā vicium si ducit ad modicum sui generis, ducit etiam ad magnum illius generis, obiectio autē de genere in gen^o migrat: de infirmitate scilicet nō mortali ad infirmitatē mortālē. Stat itaque dñi sententia p se et formaliter intellecta, firmissima veritate solida. Nec de tertia.

Circa Quarto loco, positā sententiā Abrabe (si Moysen et prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent) ambiguitas occurrit. Tū quā experiētia testatur quod multi Gentiles ex miraculis visis cōuersi sunt ad fidē, quod nec Moysen nec prophetas audissent. Tum quā ratio ad hoc ducit, ut plus moueantur a Moysse et prophetis si adiuncta fuerit resurrectio alicuius mortui quā ex Moysse et prophetis solis, unde vsque hodie nō desunt christiani dicentes, si videremus vnum mortuum resurgere, faceremus et diceremus etc.

Ad hoc dicitur quod sententiā hec Abrabe duplicē instructionē pertinet. Docet namque primo gratiā fidei: quod scilicet fides donū dei est, et non est opus solius hominis, quātūcumque moti a miraculis multis visis. Et hoc apte significant vba hec Abrabe, dicētia quod quātūcumque mortuus alicuius resurgens testetur hominibus de penis inferni, nō propterea credēt, hinc enim habem⁹ quod miracula visa nō

Ientaculi quinti questio quarta. Ixviiij

sunt sufficientia ad inducendū nos in fidei virtutē.
Dico autē notabiliter in fidei virtutē, ad excludēdū
fidē coactā, qua ex euidētia miraculoꝝ ⁊ oꝝ etiā
demōēs velint nolūt credunt ⁊ cōtremiscūt, ⁊ quo-
niā ad literā Abrahā loquūt de fide formata, qua
carebāt fratres diuitis, q̄ ex eo q̄ Abraham vocat
patrē, testat̄ se ⁊ fratres suos fideles fuisse. Et ifra-
hāc doctrinā manēdo, nullā habet questionē Abra-
he sententia.

¶ Sed vltra hoc docet secundo statutā penā fidei-
bus parupēdentibus sacras scripturas: ita q̄ sentē-
tia hec intelligēda videt̄ vt reuelatiua diuini iudicij
vt hinc intelligamus diuina dispositione desertū iri
eos q̄ Moysen ⁊ ꝑphetas non audiunt: ⁊ ita indu-
ratos relinq̄ vt etiā si viderēt miracula, nō mouerēt̄
tur propterea ad veram charitatem. Et meritoꝝ
quia ex eo quod diuinam largitatem qua prouidit
nobis de Moysē ⁊ ꝑphetis (hoc est de sacra scri-
ptura) despiciunt, merentur vt nec per miracula
visa conuersionis gratiam consequantur, nam ta-
les se habent ad veram conuersionem in deum tan-
quā non diuine grātie sed humanum tantummodo
opus sit vera ad deū conuersio: inde siquidem asse-
uerant q̄ si viderēt mortuum resurgere q̄ facerēt,
⁊ dicerent ⁊c. Quo fit vt a deo sibiꝑsis relinquan-
tur etiā quum miracula vident, qui in seipsis con-
fidunt, q̄ si miracula viderent non conuerterentur.
Et quod ita sit vt Abraham dixit, testatur Ioan.
euāgē. ca. xi. distinguēs inter Iudeos ꝑntes resurre-
ctiōi Lazari q̄ q̄dā crediderūt q̄dā autē abierūt ad
ꝑhariseos ⁊ dixerūt eis q̄ fecit Iesus: ⁊ inde ꝑtifi-
ces ⁊ ꝑhariseꝝ ciliū collegerūt vt iterficerēt Iesum.

Ientaculi quinti questio quarta.

Ex hoc enim quod presentium in reuurrectione Lazari quidam crediderunt in Christum et quidam non, manifesta fit ueritas sententie Abrahe quod non ex hoc quod aliqui ex mortuis resurgit credunt homines, sed ex dono dei: est siquidem credere: donum dei: ut apostolus dixit.

Ad obiecta Autem in oppositum dicitur, quod licet commune sit tantum fidelibus quam infidelibus hoc (scilicet quod credere est donum dei, et non ex solis nobis quantumcumque videamus miracula) diuina tamen prudentia, differentia ordinata videtur inter fideles et gentiles: quod fideles qui habent Moysen et prophetas si non audiunt illos: relinquuntur sibiipsis ut nec ex miraculis conuertantur: gentiles autem qui hoc sacrilegio diuina non contempserunt miraculis adiunandi ad conuersionem sint, unde Marcus euangelista de conuersione infidelium dicit, domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis. Et ad hanc denotandum differentiam Abraham damnato diuiti dixit, habent Moysen et prophetas, audiant illos, significat enim per hoc quod fratres illius diuitis erant de numero fidelium, qui habebant Moysen et prophetas. Unde obiectio de gentiliu conuersione ob miracula, non militat contra hanc sententiam.

Ad alteram vero obiectionem dicitur, quod licet multiplicato motiuo ad conuersionem, facilius sit ceteris paribus hominis conuersio: in penam tamen datur fidelibus continentibus traditioes sacrarum scripturarum ut nec ex multiplicatis motiuis extrinsecis conuertantur. Interrogantibus enim sibiipsis conuersionem si uiderent miracula, resistit deus subtrahendo conuersionem

Ientaculi quinti questio quinta Ixix.

nis gratiam, scriptum est enim: superbis deo resistit. Et est sententia hec Abrahæ intelligenda regulariter: nam non est propterea alligata manus dei, ut non possit ex spiritali gratia convertere aliquem huiusmodi contemptorem excitando simul illum ex aliquo viso miraculo. Hec de quarta.

Circa Verba Joannis euangeliste quinto loco proposita (quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri) triplex ambiguitas occurrit.

Prima est quid sit huiusmodi potestas.

Secunda est quomodo stant ista duo simul: quod receperunt deum, et quod non sint filii dei sed habent potestatem ut fiant filii dei. Nam si receperunt eum, iam sunt filii dei, et si sunt filii, non opus habent ut fiant filii: quod enim iam est, non potest amplius fieri. Et e contra si possunt fieri filii, ergo non sunt filii, et si non sunt filii, non receperunt eum.

Tertia est quomodo consonant sibi invicem hec duo, scilicet, potestas et fieri. Nam potestas actuum significat principium, ac per hoc actionis est: fieri vero passionem significat. Dissonant ergo ab invicem quod sit potestas fieri, tanquam si diceretur potestas patiendi, quod videtur implicare contraria simul: potestas enim est potestas faciendi, et non patiendi.

Ad horum Evidentiam duo sunt prenotanda. Primum est discretio eius quod est dei, ab eo quod ex nobis est in receptione qua deum recipimus per fidem: Interveniunt siquidem in huiusmodi receptione duo: hoc est, donum dei et voluntarium opus nostrum. Nec separantur hec duo in tempore, ut vel prius tempore sit opus nostrum,

Ientaculi quinti questio quinta.

¶ **Q**uod donum dei, vel prius tempore sit donum dei quod opus nostrum: sed simul tempore afficiente nos donum dei, recipimus ipsum credendo.

¶ **S**ecundum est discernere inter id quod de facto diuina prouidentia disposuit, et id quod potuisset si uoluisset aliter disponere. Nam de facto disposuit diuina largitas, ut donum fidei annexum haberet donum diuine filiationis per adoptionem: ordinauit siquidem immobiliter ut credentes in eum diuine essent nature consortes. Potuisset autem si uoluisset ordinare ut donum fidei non haberet filiationis adoptionis donum annexum, sed aliquod aliud premium apponere fidelibus suis dandum: quibus nulla appareat ratio necessarie connexionis inter fidem et celestem filiationem.

¶ **Q**uibus prelibatis, dicitur uerba Ioan. euangeliste dupliciter posse exponi. Primo de receptione per fidem ut sic, hoc est, abstrahendo a fide formata charitate. Et iuxta hunc sensum potestas est ipsa fides, que ut est qua credimus, uocatur fides: ut autem est qua possumus operari ad diuinum consortium nobis promissum, est potestas qua possumus filij dei fieri. Et sic recipiendo deum per fides, non sumus adhuc seu ex hoc filij dei, sed possumus filij dei fieri per charitatem, que sola distinguit inter filios dei et filios perditionis. Et licet huiusmodi potestas sit potestas agendi, quia est potestas operandi referendo illam ad opera nostra: est tamen cum hoc et per hoc potestas patiendi, referendo illam ad fieri et esse filium dei. Nam per opera fidei preparamur ad hoc ut fiamus filij dei ab ipso deo, et non ad hoc ut faciamus nos ipsos filios dei. Et propterea cum

Tentaculi quinti questio quinta. Ixx.

angelista non dixit: dedit eis potestatem filios dei se facere, sed dixit filios dei fieri. Ut potestas relata ad vltimum terminum scilicet esse filium dei, demonstraretur potestas non agendi sed patiendi: relata vero ad opus propinquum quo preparamur ad hoc ut fiamus filij dei, intelligat actiua in libertate nostra posita. Et sic sapientissime et conuenientissime vtrunq; simul dixit, scilicet potestatem, denotando per hoc libertatem nostram ad cooperandum, et fieri filios dei, denotando per hoc quod non facimus nos ipsos dei filios sed a deo sumus filij dei. Et per hoc patet solutio omnium obiectoꝝ iuxta primum sensum.

¶ Si vero exponantur verba euangeliste de receptione dei per fidem formatam charitate, idem est sensus, et eadem essent repetenda, excepto quod hic non esset nisi ordo nature inter fidem et charitatem, et inter fieri et esse filium dei. Unde qui sunt perspicacis ingenij, et intelligunt quid intersit inter ordinem temporis et ordinem nature, applicare facile possunt predicta ordini nature. Nam ut summarie dicatur potestas est ipsa fides: et quotquot per fidem charitate formatam receperunt eum, simul tempore receperunt tria, scilicet, posse fieri filios dei, fieri filios dei, et esse filios dei. Primum per fidem: secundum per charitatis susceptionem, tertium per ipsam charitatem. Sed primum prius natura quam secundum, et secundum prius natura quam tertium.

¶ Et secundum vtrunq; sensum significauit euangelista liberalitatem diuinam quam recipimus eum, quam hinc didicimus quod receptionem suam opus quoddammodo nostrum donat diuina bonitas gratia fidei et pietatis diuine filiatiois et ipsa etiam diuina filiatioe quamque habet esse